

JAN DECYK

TRĘSCI TEOLOGICZNO-LITURGICZNE MSZY POGRZEBOWEJ I W ROCZNICE ŚMIERCI W OKRESIE WIELKANOCNYM

Treść: Wstęp; I. Śmierć i zmartwychwstanie Chrystusa udziałem wszystkich wierzących; II. Rola sakramentów i modlitwy w osiągnięciu życia wiecznego; Zakończenie

WSTĘP

Dwa zestawy mszy za zmarłych wchodzące w skład nowego Mszału zawierają w swojej nazwie określenia, które wyraźnie sytuują je w czasie wielkanocnym. Chodzi tu o mszę pogrzebową i mszę w rocznicę śmierci. Jest to charakterystyczne *novum*, które w wyraźny sposób wiąże proces umierania i śmierci człowieka oraz jego życia wiecznego z misterium paschalnym Chrystusa. W mszale trydenckim takiego wyróżnienia nie było¹.

W niniejszym artykule przeprowadzimy analizę teologiczną tekstów eucharystycznych wymienionych wyżej mszy. Przedmiotem analizy będą: kolekty, modlitwy nad darami i po Komunii oraz antyfony na wejście i na Komunię. Całość wymaga jednak pewnego wprowadzenia.

Śmierć jest ściśle związana z życiem. Dlatego też fakt śmierci nie powinien być spychany do podświadomości ludzkiej, ani też jego doniosłość nie powinna być świadomie skrywana w procesie wychowawczym człowieka. Śmierć jest następstwem życia, jest po prostu konsekwencją życia. I mimo, że jesteśmy z nią jakoś oswojeni, to każdorazowe bliskie zetknięcie się z nią wywołuje mniejszy lub większy wstrząs psychiczny. Każda śmierć napawa lękiem i przerażeniem².

¹ K. Konecki, *Teologia liturgii mszy za zmarłych*, w: *Mszał księ-
94 życia chrześcijańskiego*, Poznań 1989, s. 208 nn.

² W. Półtawska, *Katecheza o śmierci*, AK 430, 1980, s. 208 nn.

Przeżywanie śmierci nie da się mierzyć jednakową miarą. Podstawową przesłanką różnicującą owo przeżycie jest czynnik wiary i zakorzenienia w religii. Wiara chrześcijańska wprowadza człowieka w tajemnice śmierci i zmartwychwstania Chrystusa, zawarte w Ewangelii, w Świętej Tradycji i w nauce Kościoła. Wiara chrześcijańska wprowadza człowieka po prostu w misterium życia wiecznego.

Przez całe wieki, w tym również w liturgii odnowionej po Soborze Watykańskim II, Kościół ukazuje swoim wiernym, że w zespole czynności związanych ze śmiercią i pogrzebem mają oni dostrzegać fakt, iż zmartwychwstały Chrystus przychodzi do nas ze swoją Bożą mocą i przeprowadza nas ze śmierci do życia. Nowe obrzędy pogrzebu, ogłoszone w roku 1969, zwracają uwagę na ogrom Bożego miłosierdzia dla słabych i realną szansę zbawienia wierzących, zaś wszystkich uczestników pogrzebu pokrzepiają nową nadzieją i wiarą.

Dawna forma pogrzebu, łączona bardziej ze smutkiem, z łękiem przed sądem Bożym, z czarnym kolorem szat liturgicznych i hymnem *Dies irae*, zamieniła się w misterium otwartego nieba z oczekującym tam na człowieka miłosiernym Bogiem-Ojcem.

Do ważnych czynności pogrzebowej liturgii chrześcijańskiej należy celebrowanie Mszy św., która w szczególny sposób przedstawia związek ludzkiego życia z misterium Chrystusowej męki, śmierci i zmartwychwstania. To msza św. w szczególny sposób wyraża związek ludzkiego cierpienia i śmierci ze zbawczym misterium Chrystusa⁸.

Dlatego też Kościół w swej odnowionej liturgii zwraca tak dużą uwagę na potrzebę odprawiania mszy św. u boku cierpiącego i umierającego człowieka, tak, by został on właściwie przygotowany na spotkanie ze Zbawicielem. Także trumna z ciałem zmarłego w czasie mszy św. pogrzebowej powinna być umieszczona po środku uczestników pogrzebu. Ma to podkreślić związek tej liturgii z przebiegiem chrześcijańskiego życia zmarłego. On bowiem, wraz z całym swoim człowieczeństwem w swoim życiu doczesnym, uczestniczył we Mszy św., razem z Chrystusem składał ofiarę, posilał się Najświętszym Ciałem i Krwią, tymi szczególnymi znakami ludzkiego pielgrzymowania przez ziemię z Chrystusem. W czasie pogrzebu

⁸ J. Y. Hameline, *Quelques incidences psychologiques de la scène rituelle des funérailles*, LMD 101, 1970, s. 95 n; J. Banak, *St. Lech, Komentarze do Mszy św. za zmarłych*, AK 430, 1980, s. 217.

Kościół niejako potwierdza, że również ciało jest powołane do chwały, wielbiąc Boga za minione życie i kierując je ku zmartwychwstaniu⁴.

I. ŚMIERĆ I ZMARTWYCHWSTANIE CHRYSZTUSA UDZIAŁEM WSZYSTKICH WIERZĄCYCH

Teksty mszy za zmarłych, celebrowanych w okresie wielkanocnym, kładą akcent na sens i wartość chrześcijańskiej wiary i zjednoczenia człowieka z Chrystusem. Szczególne miejsce zajmuje także temat śmierci i zmartwychwstania poprzez pełne rozumienie trudów i chwały istnienia ludzkiego.

Antyfony na wejście w obu omawianych mszach są niejako teologicznym wprowadzeniem w ich istotę.

„Jezus umarł i zmartwychwstał, a Bóg przez Niego przywróci do życia tych, którzy umarli w Jezusie. Jak w Adamie wszyscy umierają, tak w Chrystusie wszyscy będą ożywieni. (Alleluja)”. (Por. 1 Tes 4,14; 1 Kor 15,22)

„Bóg, który wskrzesił z martwych Jezusa Chrystusa, przywróci do życia nasze śmiertelne ciało, mocą mieszkającego w nas swojego Ducha. (Alleluja)”. (Por. Rz 8,11).

Antyfony wskazują na moc Boga, który poprzez mękę, śmierć i zmartwychwstanie Chrystusa wskrzesza umarłych do życia. Antyfona mszy pogrzebowej przedstawia znane wszystkim antytezy: Adam — Chrystus, śmierć — życie, śmierć — zmartwychwstanie. To zagadnienie jest szerzej rozwinięte w innych miejscach cytowanych wyżej listów Apostoła. (Zob. 1 Kor 15,45—49 oraz Rz 5,12—21). Przez nieposłuszeństwo i grzech Adama śmierć zapanowała nad człowiekiem. Drugi Adam — Chrystus, przez niezwykle posłuszeństwo, poprzez mękę i śmierć na krzyżu oraz zmartwychwstanie pokonał grzech, śmierć i wszelkie zło.

Obydwie antyfony mówią o mocy Chrystusa Zmartwychwstałego i ugruntowują wiarę człowieka, przygotowując go do stanięcia z nadzieją przed Bogiem. W antyfonach zawarta jest gwarancja zmartwychwstania — tych, którzy umierają w Chrystusie⁵.

Antyfona na rocznicę śmierci zapewnia nas, że Chrystus obdarzy życiem śmiertelne ciało człowieka. Ciało, które jest

⁴ Obrzędy pogrzebu, Wprowadzenie nr 2 i 3, Katowice 1977.
⁵ K. Konecki, *Paschalna wymowa symboli odnowionych obrzędów pogrzebu*, AK 430, 1980, s. 199.

zniszczalne, które do tej pory w Kościele uważane było prawie za coś jakby niepotrzebnego i stojącego człowiekowi na przeszkodzie, dziś ukazuje się jako przeznaczone dla chwały Boga i dla wiecznego życia.

Chrystus wskrzesi do życia wiecznego ludzi mocą otrzymanego Ducha, przez którego dokonało się zmartwychwstanie. Chrystus udziela także swojego Ducha ludziom wierzącym już tutaj na ziemi. Człowiek, w którym mieszka Duch Boży, zostaje wyposażony w siłę moralną, może więc oprzeć się złu i uniknąć wiecznej śmierci. Ten, w którym zamieszkuje Duch Święty, nazywany jest synem Bożym i w tym synostwie w pełni uczestniczy. W liście do Galatów św. Paweł naucza: „Wszyscy bowiem dzięki wierze w Jezusa Chrystusa jesteście synami Bożymi. Bo wy wszyscy, którzy zostaliście ochrzczeni w Chrystusie, przyoblekliście się w Chrystusa” (Gal 3,26 n). Przeświadczenie człowieka o otrzymanym synostwie Bożym istnieje właśnie dzięki wierze. I dlatego możemy zwracać się do Boga z dziecięcą serdecznością. Na ten rodzaj bliskości wskazuje słowo *Abba*, którym posługuje się Apostoł (Por. Gal 4,6: Rz 8,15), a którego dziecko używało wobec swojego ojca.

Św. Paweł mówi dalej tak: „*Sam Duch wspiera swym świadectwem naszego Ducha, że jesteśmy dziećmi Bożymi. Jeżeli zaś jesteśmy dziećmi, to i dziedzicami: dziedzicami Boga a współdziedzicami Chrystusa, skoro wspólnie z Nim cierpimy po to, by też wspólnie mieć udział w chwale*” (Rz 8,16). Według komentatorów biblijnych wyraz „dziecko” zawiera w swych odcieniach znaczeniowych więcej miłości niż słowo „syn” i jest wskazaniem tego typu bliskości, który zawiera w sobie synostwo naturalne. Człowiek jako dziecko Boże jest „spadkobiercą” dóbr Bożych. Człowiek jest zatem „współspadkobiercą” tych dóbr dzielonych razem z Chrystusem. A zatem człowiek jest tak dalece zjednoczony z Chrystusem, jednorodzonem Synem Bożym, że ma równe prawo do dziedzictwa wraz z Nim.

Św. Paweł mówi także, że wspólne cierpienie jest dodatkowym tytułem dla wspólnego uwielbienia z Chrystusem (zob. Rz 8,18—30). Człowiek jako istota cielesna nosi w sobie zarodek śmiertelności, dzięki jednak złączeniu z Duchem Świętym i współcierpieniu z Chrystusem nadaje sens wszelkiemu stworzeniu.

Tajemnica chrześcijańska zawiera się więc w posiadaniu Ducha Bożego i uwielbieniu oraz ciągłym zbawianiu świata. Jednocześnie jest ona także ciągłym oczekiwaniem Boga — w głębokiej nadziei. A więc chrześcijanin, który przekroczył próg

śmierci, jak i uczestnicy pogrzebu są ludźmi radosnej nadziei. W tęsknym czekaniu wspomaga Duch Święty, który pomaga nam w stałej przemianie na podobieństwo Chrystusa, by być Jego „obrazem” (por. 1 Kor 15,49; 2 Kor 3,18; 3,10; Ef 4,20—24)⁶.

Na szczególną uwagę zasługują kolekty omawianych mszy. Podkreślają one związek męki, śmierci i zmartwychwstania z wiarą człowieka. I tak kolekta mszy pogrzebowej w okresie wielkanocnym kładzie przede wszystkim nacisk na związek wiary uczestników pogrzebu z Chrystusem zmartwychwstałym. W tej wierze Kościół zanosi modlitwy do Boga i tą wiarą argumentuje prośbę o umocnienie nadziei na wspólne zmartwychwstanie. Oto treść tej modlitwy:

„Wszchemogący Boże, wysłuchaj nasze modlitwy, które zanosimy z wiarą w Twojego Syna zmartwychwstałego i umocnij naszą nadzieję, że razem z Twoim sługą (Twoją służebnicą) wszyscy zmartwychwstaniemy”.

Charakterystyczną cechą tej modlitwy jest to, że wydaje się ona zakładać już zmartwychwstanie człowieka. Taka struktura modlitwy jest logiczna i konsekwentna. Pogrzeb odbywa się przecież w centralnym okresie roku liturgicznego. Tajemnice paschalne Chrystusa, celebrowane przez Kościół w czasie wielkanocnym, pozwalają wierzyć w rzeczywistość zbawienia, w której bierzemy bezpośredni i pełny udział. Forma zaś omawianej modlitwy wydaje się być oparta o Chrystusowy sposób postępowania, który w swoim ziemskim posługiwaniu wymaga od człowieka wiary dla dokonania cudu i spełnienia ludzkiej nadziei, na przykład: *„Jezus widząc ich wiarę, rzekł do paralityka: Ufaj, synu, twoje grzechy są ci odpuszczone”* (Mt 9,2). W podobny sposób Jezus zachowuje się przy uzdrowieniu dwóch ślepych: *„Wtedy dotknął ich oczu mówiąc: Według waszej wiary niech wam się stanie. I oczy ich zaraz się otworzyły”* (Mt 9,29 n).

Wspólnotowy charakter wiary wyrażony w kolekcie pogrzebowej łączony jest z nadzieją, o której mówi Mateusz, cytując proroka Izajasza: *„A w jego imieniu narody nadzieję pokładają będą”* (Mt 12,21). Ewangelista poucza nas tu o uniwersalizmie Bożego królestwa, w którym Chrystus jest zbawicielem wszystkich ludów⁷.

⁶ Pismo święte Starego i Nowego Testamentu, t. 3, Komentarz, s. 367 nn.

⁷ Tamże, s. 45.

Kolekta ze mszy na rocznicę śmierci ma nieco inny charakter. Punktem wyjścia dla sformułowania tej modlitwy są zbawcze wydarzenia miłosiernego Boga, w której podkreślono dobrowolność śmierci na krzyżu i fakt zmartwychwstania Chrystusa. Oto słowa modlitwy: *„Wszchemogący i miłosierny Boże, Twój Syn dobrowolnie podjął za nas śmierć na krzyżu i trzeciego dnia zmartwychwstał, daj Twojemu słudze (Twojej służebnicy) udział w paschalnym zwycięstwie Zbawiciela nad śmiercią”*.

Zwracamy się tu do Boga o dopuszczenie zmarłego do udziału w paschalnym zwycięstwie Chrystusa. Modlitwa zaś przedstawia wewnętrzną jedność tajemnicy śmierci i zmartwychwstania. Chrystus umierając na krzyżu zwyciężył śmierć i zmartwychwstając przywrócił nam życie. Ten kto wierzy i śmierć przyjmuje z miłością do Boga, jak Chrystus, mocą tajemnicy Chrystusa dostąpi radości zmartwychwstania. Związek śmierci chrześcijanina z tajemnicą paschalną podkreśla właściwie cała treść obrzędu pogrzebu, a towarzyszące im modlitwy wskazują na życie rodzące się ze śmierci Chrystusa⁶.

II. ROLA SAKRAMENTÓW I MODLITWY W OSIĄGNIĘCIU ŻYCIA WIECZNEGO

Druga część tekstów mszalnych zwraca uwagę na sakramenty czerpiące swą moc i ściśle powiązanie z misterium paschalnego Chrystusa. Z nimi łączył się przebieg całego życia zmarłego, a także uczestników pogrzebu.

Modlitwy nad darami i po Komunii wskazują na związek zmarłego i uczestników liturgii mszalnej z życiem sakramentalnym, umożliwiającym chrześcijaninowi udział w chwale Boga. Został on podkreślony szczególnie w modlitwie nad darami mszy pogrzebowej: *„Wszchemogący Boże, daj się przebłagać naszymi darami i przyjmij swojego sługę (swoją służebnicę) do chwały Twojego Syna, z którym łączymy się w wielkim sakramencie miłości”*.

W modlitwie tej zawarte są dwie prośby: o przebaczenie i o przyjęcie do chwały, która rozpoczyna się już w życiu sakramentalnym.

Owe przebaczenie jest potrzebne dla pełnej radości ogląda-

⁶ M. Tissier, *L'Homélie aux funérailles*, LMD 101, 1970, s. 122 n.; J. Miazek, *Teologia nowych obrzędów pogrzebu*, AK 430, 1980, s. 187 n.

nia Boga. Pełna kontemplacja Boga wymaga bowiem świętości, w której zawarta jest całkowita wolność od grzechu.

Przyjęcie zmarłego do chwały wiąże się ściśle z Paschą Chrystusa i sakramentami z nią złączonymi. W Wielki Czwartek Chrystus kreuje sakrament Miłości, wyrażony w Eucharystii, po Zmartwychwstaniu zaś sakrament pokuty. Chrystus powiedział przecież do Apostołów: „*Weźmijcie Ducha Świętego: Których grzechy odpuszczicie, są im odpuszczone, a których zatrzymacie, są im zatrzymane*” (J 20,23).

Druga część omawianej modlitwy ukazuje pełną radość z oglądania Boga, która wiąże się z Paruzją, będącą niejako dopełnieniem Paschy. Mówiąc inaczej jest jedna Pascha Chrystusa rozpoczęta w chwili Wcielenia i mająca swoje uwieńczenie w Paruzji. Teksty zawarte u Mt 24,30; 25,31; Mk 8,38; 10,37; 13,26; Łk 21,21 i inne ukazują Chrystusa w chwale czasów ostatecznych. Ta chwała widoczna jest także i w innych wydarzeniach. Świadczą o tym słowa Chrystusa wypowiedziane po zmartwychwstaniu: „*Czyż Mesjasz nie miał tego cierpieć, żeby tak wejść do swej chwały?*” (Łk 24,26). Lub też inne teksty zapisane przez św. Jana: 13,31; 16,14; 17,24.

W modlitwie Kościół prosi o to, by zmarły osiągnął pełnię zjednoczenia z Chrystusem, z Jego zmartwychwstaniem i z Jego Paruzją. Uzasadnieniem prośby jest to, iż zmarły brał czynny udział w życiu sakramentalnym Kościoła, sam prosił o przebaczenie w sakramencie pokuty i posilał się Sakramentem miłości.

Choć Eucharystia jest sakramentem paschalnym, ważna jest jednak prośba za zmarłego o udział w chwale Chrystusa, która rozpoczyna się już tu na ziemi.

Modlitwa nad darami wypowiedzana w czasie mszy sprawowanej w rocznicę śmierci zawiera prośbę o pełne przebaczenie win zmarłego przez obmycie go we Krwi Chrystusa, którą składamy w eucharystycznej Ofierze. Oto tekst tej modlitwy: „*Wszchemogący i miłosierny Boże, Ty przez sakrament chrztu oczyściłeś Twojego sługę (Twoją służebnicę) z grzechu pierwородnego, obmyj go (ją) z własnych grzechów w Krwi Chrystusa, którą składamy w eucharystycznej Ofierze i obdarz go (ją) pełnym przebaczeniem*”.

W przytoczonej modlitwie na uwagę zasługuje myśl o oczyszczeniu z grzechu pierwородnego przez Chrzest, a z innych grzechów przez Eucharystię. W swym podsumowaniu modlitwa zawiera prośbę o pełne przebaczenie. Zarówno znak obmycia poprzez Chrzest, jak i Eucharystia, wiążą się ze sobą w mi-

sterium paschalnym Chrystusa, z Jego śmiercią i zmartwychwstaniem.

Symbolicznym nawiązaniem do sakramentu Chrztu jest także każdorazowe pokropienie trumny wodą święconą, poprzez które chrześcijanin wchodzi w ścisły związek z Chrystusem. Ten znak czyniony przy pogrzebie oznacza, że Chrystus przez swoją śmierć i uwielbienie, po prostu przez swoją Paschę wciąż staje się dla wierzących źródłem wody życia (por. 1 Kor 15,45). Można powiedzieć, że całe życie sakramentalne chrześcijanina to ciągle picie „wody życia”. Śmierć nie przerywa tego procesu, ale jeszcze bardziej go umacnia, jednocząc w pełni z Bogiem⁹.

Omawiana modlitwa nawiązuje także do Eucharystii, którą Kościół sprawuje teraz, w rocznicę śmierci. Prośba, o której mowa w tej modlitwie, jest nierozłącznie związana ze sprawowaniem Eucharystii, w czasie której polecamy zmarłego Bogu. Liturgia jest przecież niczym innym jak głoszeniem meki i śmierci Chrystusa oraz Jego zmartwychwstania. To z niej czerpiemy moc naszego zbawienia.

Przy rozważaniach o Eucharystii trzeba także spojrzeć na teologiczną treść antyfon na Komunię omawianych mszy, które z natury rzeczy związane są z Eucharystią. Obydwie antyfony zaczerpnięte są z Ewangelii św. Jana: we mszy pogrzebowej z rozdziału 11, w 25 n, we mszy w rocznicę śmierci z rozdziału 6, w 51 n. Oto ich pełne brzmienie:

„Ja jestem zmartwychwstanie i życie, kto wierzy we Mnie, choćby i umarł, żyć będzie, a każdy kto żyje i wierzy we Mnie, nie umrze na wieki. (Alleluja)”.

„Ja jestem chlebem żywym, który zstąpił z nieba. Jeśli kto spożywa ten chleb, będzie żył na wieki. (Alleluja)”.

Pierwsza antyfona, podobnie jak jest to przy kolektach, podkreśla wartość wiary w zmartwychwstanie Chrystusa. Jednak w tym wypadku, z racji swego przeznaczenia, wiara prowadzi do Eucharystii, Sakramentu Paschy, wprowadzającego w wieczność życia. Słowa tej antyfony umożliwiają ściśle połączenie się współbraci w chrześcijaństwie ze zmarłym poprzez Komunię, która daje ufność w życie wieczne zmarłego. Ufamy, że na pewno żyje, gdyż wierzył.

Jeszcze wyraźniej związek z życiem podkreśla druga antyfona. Życie wieczne widzimy tu jako owoc spożywania chleba Eucharystycznego, którym jest sam Chrystus. Wydaje się, że

⁹ K. Konecki, *Paschalna wymowa...*, art. cyt., s. 203 nn.

Kościół chce przez to nawiązać do sensu chrześcijańskiego życia, jakie zmarły prowadził na ziemi i wskazać na jego wartość. Świętowanie rocznicy śmierci jest już niejako pierwszym uroczystym wpisaniem na listę chwały w niebie tych, którzy byli uczestnikami uczty Chrystusa na ziemi.

Również modlitwy po Komunii, niejako ze swej natury, nawiązują do Eucharystii, Sakramentu Paschy, który ma moc wprowadzenia zmarłego w życie wieczne¹⁰. Modlitwa po Komunii mszy pogrzebowej w okresie wielkanocnym zawiera taki tekst: „*Boże nasz Ojcze, złożyliśmy paschalną Ofiarę za Twojego sługę (służebnicę), daj mu (jej) udział w Twojej światłości i pokoju*”. Jasność światła i pokój to szczególne atrybuty misterium paschalnego Chrystusa. Światło jaśniejące przy trumnie zmarłego w swojej symbolice nawiązuje do Wigilii Paschalnej, w czasie której płonący paschał postrzegany jest jako szczególny odbłask przechodzącego przez świat Chrystusa. Rozświetlony paschał jest szczególnym znakiem Chrystusa, na który ciągle powołujemy się w modlitwach Kościoła, także we mszach za zmarłych. Dlatego paschał powinno się zapalać również w czasie sprawowania mszy w rocznicę śmierci i w czasie innych mszy za zmarłych, zwłaszcza w okresie wielkanocnym.

Paschał jaśniejący przy trumnie, czy w ogóle na każdej mszy za zmarłych, przypomina Wigilię Paschalną, w czasie której oznaczał „rozproszenie mroków ziemi” i obwieszczał zmartwychwstanie. Tu przypomina nam, że całe ludzkie, chrześcijańskie życie jest ustawiczną paschą, przechodzeniem ze śmierci do życia. Wyraża także ostateczne i pełne przejście chrześcijanina z tego świata do Ojca, razem z Chrystusem (por. J 13,1).

Paschał oznacza wreszcie Chrystusa obecnego w zgromadzeniu wiernych, otaczających trumnę. Chrystus umarł bowiem i zmartwychwstał za i dla wszystkich. Dlatego też tajemnica paschalna, zawarta w znaku światła, ma sens i wartość dla każdego człowieka¹¹.

Słowami pokoju Chrystus pozdrawia Apostołów po swoim zmartwychwstaniu i przez te słowa wprowadza ich w radość nowego życia. (por. Łk 24,36; J 20,21; 20,26). Tymi samymi słowami posługują się również Apostołowie w swojej działalności misyjnej, ukazując życie Chrystusowe tworzącemu się Kościołowi (por. Rz 1,7; 2 Kor 1,2; Gal 1,3; Jk 2,16; 1 P 1,2;

¹⁰ J. Miazek, art. cyt., s. 188 nn.

¹¹ K. Konecki, *Paschalna wymowa...*, art. cyt., s. 199 n.

3 J 0,15 i inne), Słowami pokoju posługuje się także Kościół i dziś w modlitwach za zmarłych, ukazując ich związek z Chrystusem zmartwychwstałym i uwielbionym. To Eucharystia, jako sakrament światła i pokoju, zapewnia życie wieczne.

Ścisły związek z Ofiarą Eucharystyczną wyraża także modlitwa po Komunii w rocznicę śmierci: „*Panie nasz Boże, przyjęliśmy sakrament Twojego Syna, który za nas umarł i zmartwychwstał w chwale, pokornie Cię błagamy, aby Twój sługa (Twoja służebnica) oczyszczony przez paschalną Ofiarę mógł (mogła) uczestniczyć w chwale przyszłego zmartwychwstania*”.

Powyższa modlitwa zawiera w swojej istocie prośbę o oczyszczenie zmarłego z grzechów, by mógł osiągnąć życie wieczne. Argumentem wspierającym takie wołanie Kościoła jest moc sakramentalnej Ofiary. Modlitwa ta podkreśla również wartość uczestnictwa wiernych w tej ofierze. Ofiara eucharystyczna wymaga świętości i czyni świętymi jej uczestników, stąd mają oni pełne prawo do modlitwy wstawienniczej o przyjęcie zmarłego do grona świętych w niebie¹⁸.

ZAKOŃCZENIE

W przytoczonych rozważaniach staraliśmy się wykazać, że intencja Soboru Watykańskiego II, wyrażona już na początku jego obrad w Konstytucji liturgicznej, a zwłaszcza w art. 81, została zrealizowana między innymi w omawianych tekstach odnowionej liturgii mszy za zmarłych. Analizowane teksty modlitw i antyfon okresu wielkanocnego ujawniają, że przejście chrześcijanina z tego świata do Boga odbywa się w pełnej jedności z Chrystusem i w łączności z całym Jego misterium paschalnym. Ta jedność oparta jest na wierze i życiu sakramentalnym Kościoła.

Chrystus złożył ofiarę za nasze grzechy i przez swój Krzyż zwyciężył śmierć. Przez ten Krzyż w szczególny sposób jest On z umierającymi. W posłudze apostoelskiej i sakramentalnej Kościoła szuka zagubionych i okazuje miłosierdzie grzesznikom, jest pośrednikiem na drodze naszego zbawienia.

Zmarły przechodzi do życia wiecznego drogą dobrze przeżytego życia doczesnego, wsparty mocą wiary i modlitwy całego Kościoła. Uczestnictwo wiernych w pogrzebie i stała łącz-

¹⁸ J. Decyk, *Pojednanie z Bogiem i braćmi drogą do udziału w Eucharystii*, CT LVIII, 1988, t. 4, s. 21 nn.

ność w modlitwie to według przedstawionych tekstów ważne czynniki wprowadzające zmarłego w wieczność.

Moc wiary i moc modlitwy wszyscy czerpiemy od Chrystusa. Tę moc Chrystus zostawił w Kościele i w swoich sakramentach. Choć więc obrzędy pogrzebowe nie należą do sakramentów, jednak ich ściśle powiązanie z misterium paschalnym Chrystusa nadaje im pełną wartość i wiąże ze wszystkimi sakramentami, które ciągle są czytelnymi i wiodącymi znakami drogi paschalnej.

W konkluzji stwierdzić wypada, że nie ma życia wiecznego oderwanego od życia na ziemi oraz od wiary i modlitwy Kościoła. Modlitwa za zmarłych połączona z Eucharystią staje się paschalną drogą przejścia od śmierci do życia, po której prowadzi Chrystus.

Le contenu théologique de la messe
d'enterrement et de l'anniversaire de la
mort du temps pascal

Résumé

Dans cette article on trouve deux questions: 1. La mort et la résurrection du Christ participation de tous les croyants; 2. Un rôle des sacrements et la prière pour obtenir la vie éternelle. La base pour ce sujet qui sont dans les textes sont soulignés dans le thème. — Dans la vie chrétienne le rôle principal rejoint la foi. Elle est très attachée avec le mystère pascal, surtout pendant la dernière phase dans la vie sur la terre et durant la route au ciel. Les sacrements qui traitent du fond de ce mystère, sont très important pour la vie chrétienne et donne la force pour le chemin vers Dieu. — Le Christ est unis spécialement à ceux qui souffrent avant leur mort et à ceux qui vont venir au ciel. — Les textes dans le temps pascal nous montrent la lumière du Christ, de sa mort et sa resurrección pour que notre foi soit plus forte et que nous avons l'espoir pour la vie éternelle de l'homme, que nous présentons. — Tous les chrétiens pendant l'enterrement offrent leur prière et leur vie sacramentale pour cette intention. La source de cette prière se trouve dans le mystère pascal du Christ. — La mort pour ceux qui sont chrétiens est la route de la mort vers la vie. Dans cette route on trouve Jésus qui nous dirige vers la vie.